

КӘРІБАЕВА ИНДИРА ӘБІЛБАЙҚЫЗЫНЫҢ

8D10101 - «Қоғамдық денсаулық сақтау» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін ізденуге арналған
«Сүт безінің қатерлі ісігі диагнозы қойылған әйелдерде мазасыздық пен депрессия белгілерінің таралуының клиникалық-эпидемиологиялық аспектілері» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына

АННОТАЦИЯ

Тақырыптың өзектілігі: Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының (ДДСҰ) мәліметтері бойынша, әлемдегі барлық өлім-жітімнің 60%-ы жүрек-тамыр және тыныс алу жүйесінің патологиясы, онкология және қант диабеті сияқты созылмалы инфекциялық емес аурулармен байланысты. Түрлі созылмалы аурулары бар науқастардың саны артады деп күтілуде, ал 2020 жылға қарай барлық өлім-жітімнің шамамен 75%-ы созылмалы аурулармен байланысты болады, ал барлық аурулар арасындағы созылмалы аурулардың жиілігі 2001 жылғы 46%-дан 56%-ға дейін артады. 2020 жылы. Қазақстан Республикасында (ҚР) бұл статистика 2000-2014 жылдардағы халықтың созылмалы жұқпалы емес аурулармен сырқаттануын зерттеу нәтижелерімен расталады. Осы зерттеу нәтижелері бойынша Қазақстан Республикасындағы өлім-жітімнің негізгі себебі, атап айтқанда жалпы өлімнің 26% қан айналымы жүйесі аурулары болып табылады.

Қазақстан Республикасындағы қатерлі ісіктермен сырқаттанушылық тағы бір өзекті мәселе болып табылады және 2018 жылы «дөрекі» сырқаттанушылық көрсеткіші 100 000 халыққа шаққанда 175,2 болса, 2017 жылы бұл көрсеткіш 100 000 халыққа шаққанда 178,1 құрады. Барлық онкопатологиялардың ішінде сүт безі қатерлі ісігі (BC) қатерлі ісіктің ең көп таралған түрі болып табылады. 2018 жылы әлемдегі барлық анықталған қатерлі ісік жағдайларының 12,3%-ы сүт безі қатерлі ісігіне жатқызылған. 2018 жылы Қазақстан Республикасында сүт безі қатерлі ісігімен сырқаттанушылық 100 000 халыққа шаққанда 25,3 құрады, ал қатерлі ісіктермен сырқаттанушылық құрылымында барлық анықталған жағдайлардың 14,4%-ы сүт безі қатерлі ісігіне келеді.

Сүт безі қатерлі ісігімен ауыратын әйелдердің жалпы өмір сүруінің мета-анализіне сәйкес, бұл науқастардың 5 жылдық жалпы өмір сүру ұзақтығы 73% (95% CI [71-75]), ал 10 жылдық жалпы өмір сүру 61% құрайды (95% CI [54-67]). Сүт безі қатерлі ісігі бар науқастардың өмір сүруін жақсартуда скринингтік бағдарламаларды жаһандық енгізуге үлкен рөл беріледі, бұл науқастардың жоғары тәуекел топтарында сүт безі қатерлі ісігін ерте анықтауға әкелді. Мысалы, Америка Құрама Штаттарындағы науқастардың 62%-ы аурудың ерте кезеңдерінде диагноз қойылған, кеудеден тыс кеңеюі жоқ, күтілетін 5 жылдық жалпы өмір сүру ұзақтығы 99% құрайды. Қазақстан Республикасында сүт безі қатерлі ісігімен сырқаттанушылық құрылымында

осындай үрдіс байқалады, онда 2018 жылы I-II сатылары бар науқастардың үлесі 87,6% құрады. GLOBOCAN 2018 деректері бойынша сүт безі қатерлі ісігінің жиілігі 2018 жылы екі миллион науқастан 2046 жылы үш миллионнан астам науқасқа дейін артады деп күтілуде, бұл 46%-ға өсуді көрсетеді.

Colleoni және т.б. деректері бойынша жергілікті және аймақтық сүт безі қатерлі ісігі бар науқастардың 10,4% аурусыз алғашқы бес жыл ішінде бастапқы емнен кейін қайталану қаупіне ұшырайды. Бірнеше перспективалық зерттеулер пациенттер популяциясында 40% дейін қайталану жиілігін хабарлады және оның дамуы үшін 15 жылға дейін қажет болуы мүмкін. Сүт безі қатерлі ісігінің қайталануы жергілікті, аймақтық немесе алыс (метастатикалық) болуы мүмкін. Қатерлі ісік рецидивімен ауыратын науқастар, әсіресе метастаздық қайталанулары бар науқастар өмір сапасының көптеген көрсеткіштерінде физикалық және психологиялық бұзылыстарды сезінеді.

Өмір сүру ұзақтығын айтарлықтай шектейтін прогрессивті аурудың болуы пациенттерге үлкен психологиялық жүктемені жүктейді. Сүт безі қатерлі ісігімен ауыратын науқастарда, әсіресе метастаздық және қайталанатын сүт безі қатерлі ісігі бар науқастарда алаңдаушылық пен депрессия пациенттердің өмір сүру сапасына әсер етіп қана қоймай, ең бастысы олардың жалпы өмір сүруін төмендететін ауыр қатар жүретін аурулар болып табылады.

Созылмалы аурулар фондында депрессияның дамуына 8000-ға жуық зерттеулер арналды. Бір зерттеуде метастаздық ауруы бар онкологиялық науқастарда диагноз қойылған депрессия әйелдерде жиі кездесетіні анықталды, тәуекел коэффициенті (RR) = 1,44 (95% CI 1,25-1,66), ал көптеген аурулары бар науқастарда RR = 1,11 (95% CI 1,07-1,15).

2007 жылы Семей қаласының облыстық онкологиялық диспансерінде радикалды мастэктомия жасалған сүт безі қатерлі ісігіне шалдыққан науқастардың тұлғалық реакцияларына зерттеу жүргізіліп, 44% орташа экспрессиялық, ауыр және ауыр депрессия, ал 28% науқастарда субдепрессиялық анықталған. күйі анықталды. Бұл науқастарда депрессия BDI сауалнамасы арқылы диагноз қойылған.

Эпидемиологиялық зерттеу деректері бойынша Алматы қаласында сүт безі қатерлі ісігінің 2009-2018 ж.ж. 68,2±3,2 (95% CI=61,9-74,6) болды. Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының 2019 жылғы мәліметтері бойынша жалпы халық арасында Қазақстанда депрессияның таралуы 4,4%, ал үрейленудің таралуы 3,3% құрады. Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының 2022 жылға арналған мәліметтері бойынша мазасыздық пен депрессияның жаһандық таралуы 25%-ға өсті. Бұл науқастардың өмір сүру сапасын жақсарту және қажетті шараларды әзірлеу үшін ең алдымен қанша пациентке әлеуметтік және психологиялық қолдау қажет екенін түсіну керек. Жоғарыда айтылғандардың нәтижесінде Алматы қаласында сүт безі қатерлі ісігімен ауыратын онкологиялық науқастардың мазасыздану және депрессия белгілерінің таралуын зерттейтін орын бар. Зерттеу қажет: Алматы қаласында жаңадан анықталған сүт безі қатерлі ісігімен ауыратын науқастарда

мазасыздық пен депрессия белгілерінің таралуының клиникалық-эпидемиологиялық ерекшелігі қандай.

Зерттеудің мақсаты: Сүт безі қатерлі ісігіндегі мазасыздық пен депрессия белгілерінің таралуының клиникалық және эпидемиологиялық ерекшеліктерін зерттеу негізінде осы науқастарды диагностикалау және басқару бойынша ұсыныстар әзірлеу.

Зерттеу міндеттері:

1. Сүт безі қатерлі ісігі бар науқастарда мазасыздық пен депрессияның таралуының клиникалық-эпидемиологиялық ерекшеліктерін зерттеудің халықаралық және отандық тәжірибесін талдау.

2. Сүт безі қатерлі ісігі бар науқастар арасында мазасыздық пен депрессия белгілерінің таралуына жүйелі шолу және мета-талдау жүргізу

3. Алматы қаласындағы сүт безі қатерлі ісігімен ауыратын науқастар арасында мазасыздық пен депрессия белгілерінің таралуының клиникалық-эпидемиологиялық ерекшеліктерін динамикада зерттеу.

4. Сүт безі қатерлі ісігімен ауыратын науқастарға психологиялық көмекті ұйымдастырудың заманауи тәсілдерін зерттеу

5. Сүт безі қатерлі ісігіндегі мазасыздық пен депрессия белгілері бар науқастарды диагностикалау және басқару бойынша ұсыныстар әзірлеу.

Зерттеудің ғылыми жаңалығы:

1. Когорттық зерттеу нәтижесінде сүт безі қатерлі ісігіне шалдыққан әйелдерде диагноз қойылғаннан кейінгі алғашқы 6 айда мазасыздық пен депрессияның деңгейі науқасты дер кезінде және дұрыс жүргізген кезде келесі 6 аймен салыстырғанда жоғары екені анықталды. осы диагнозбен.

2. Алғаш рет БК диагнозы бар науқастардың жалпы тобымен салыстырғанда асқынған БК (метастатикалық және қайталанатын) бар науқастарда мазасыздық пен депрессияның таралуы жоғары екенін көрсететін жүйелі шолу және мета-талдау нәтижелері алынды.

3. Мемлекеттік тілдегі нұсқада стандартты шекті мәннен ерекшеленетін Бек ойпатының тізімдемесі үшін шекті мән алғаш рет белгіленді.

4. Алынған нәтижелер мазасыздық пен депрессия белгілері болған кезде сүт безі қатерлі ісігі бар науқастарды басқаруды жақсарту бойынша ғылыми-практикалық ұсыныстарды әзірлеуге мүмкіндік берді.

Алынған нәтижелердің практикалық маңыздылығы:

1. Сүт безі қатерлі ісігімен ауыратын науқастарда емдеудің әртүрлі кезеңдерінде халықаралық деңгейде расталған құралдарды (BAI және BDI) пайдалана отырып, үрей мен депрессия белгілерін мақсатты анықтау әдісін енгізу ерте сатысында, сондай-ақ алаңдаушылық пен депрессияны диагностикалауға мүмкіндік береді. олардың психологиялық жағдайының ауырлығын анықтау ретінде

2. Сүт безі қатерлі ісігі кезінде мазасыздану және депрессия белгілері бар науқастарға психотерапевтік көмек көрсету олардың психоэмоционалдық жағдайын жақсартады.

3. Дәрігерлерді психикалық сергектікке, психоэмоционалдық бұзылыстарды ерте анықтаудың артықшылықтарына үйрету, сүт безі қатерлі

ісігімен ауыратын науқастарды міндетті түрде психологқа тексеруге жіберу және алаңдаушылық пен депрессия деңгейін анықтау түрінде науқастарға психологиялық қолдау көрсету қажет.

Қорғауға шығарылапын негізгі ережелер:

1. Сүт безі қатерлі ісігімен ауыратын науқастар диагноз қойылғаннан кейінгі ерте кезеңде мазасыздық пен депрессия белгілерінің жоғары көрсеткіштерімен анықталады.

2. Уақытылы және тұрақты психологиялық көмек пациенттердің психоэмоционалды жағдайын жақсартады, алаңдаушылық пен депрессияны азайтады.

3. Психологиялық қолдау көрсету бөлігінде денсаулық сақтау жүйесі емделудің барлық кезеңдерінде пациенттерге уақтылы және ұзақ мерзімді психоәлеуметтік қолдау көрсетуге психологты қоса отырып трансформациялануы тиіс.

Зерттеу нәтижелерін апробациялау және енгізу:

Жұмыстың негізгі ережелері баяндалып, келесі халықаралық ғылыми конференцияларда талқыланды:

1. Студенттер мен жас ғалымдардың халықаралық ғылыми-практикалық конференциясы «Апсатар оқулары: 21 ғасыр ғылымындағы жаңа векторлар: сұрақтар, гипотезалар, жауаптар», 15 мамыр 2020 ж. «Қазақ үздіксіз білім беру медициналық университеті» АҚ, Алматы, Қазақстан.

2. Сүт безі қатерлі ісігі бойынша 12-ші Еуропалық конференция (ЕВСС-12) 2-3 қазан 2020 ж. Мадрид, Испания және онлайн

3. «Ғылым және жастар: жаңа міндеттер мен шешімдер» халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясы, 22 сәуір 2022 жыл, Алматы, Қазақстан

4. VIII Халықаралық жыл сайынғы ғылыми-практикалық конференциясы «Коммуникативтіктің өзекті мәселелері дағдылар, психология және медицинадағы әлеуметтік жұмыс: теориядан практикаға», 05-06 мамыр 2022 ж., Алматы, Қазақстан.

Жетістіктер:

2020 жылдың 15 мамырында өткен «Апсатар оқулары: «21 ғасыр ғылымындағы жаңа векторлар: сұрақтар, гипотезалар, жауаптар» атты студенттер мен жас ғалымдардың халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясында ең үздік жұмысы үшін 1-дәрежелі Дипломмен марапатталды. жас ғалымдар.

Диссертациялық жұмыс тақырыбы бойынша жарияланған еңбектер:

Ғылым және жоғары білім министрлігінің Ғылым және жоғары білім беру сапасын қамтамасыз ету комитеті ұсынған басылымда 1 мақала.

Scopus ақпараттық жүйесінде индекстелген жарияланымдардағы 3 мақала, оның ішінде 2 мақала Scopus CiteScore 3.1 басылымында, 57% Қоғамдық денсаулық сақтау, қоршаған орта және еңбек денсаулығы (2021 ж.); Scopus CiteScore 0,8 1 мақала, Жалпы медицинада 33% процентиль (2021).

Шетелдік халықаралық конференциялар жинақтарында 2 тезис.

2 диссертация Қазақстан Республикасындағы халықаралық конференциялар жинақтарында.

Диссертациялық жұмыстың нәтижелері бойынша әзірленген жұмыстар:

Авторлық құқықпен қорғалатын объектілерге құқықтардың мемлекеттік тізіліміне мәліметтерді енгізу туралы 2022 жылғы 29 шілдедегі № 28096 куәлік. Нысан атауы: Сүт безі қатерлі ісігі бар науқастарда физикалық белсенділікті арттыру үшін мотивациялық сұхбат әдісі.

Қазақ онкология және радиология ғылыми-зерттеу институтында Сүт безі қатерлі ісігі бар науқастарда физикалық белсенділікті арттыру үшін мотивациялық сұхбат әдісі жөніндегі нұсқаулықты іске асыру актісі № 20-2022.

Диссертацияның көлемі мен құрылымы:

Диссертациялық жұмыс белгіленген ережелерге сәйкес орындалады және кіріспеден, әдебиеттерге шолудан, зерттеу материалдары мен әдістерінен, өз зерттеулерінің нәтижелерінен, қорытындыдан, 155 дереккөзден алынған әдебиеттер тізімінен тұрады. Диссертация компьютерлік мәтіннің 120 бетінде ұсынылған, талап етілетін стандарттарға сәйкес құрастырылған, 19 кесте мен 18 суреттен тұрады. Жұмыс 2020-2022 жылдар аралығында Қазақ онкология және радиология ғылыми-зерттеу институты, Алматы онкологиялық орталығы, Психологиялық және әлеуметтік қолдау институты базасында жүргізілді.

ANNOTATION

Of the dissertation work for the degree of Doctor of Philosophy (PhD) in the educational program 8D10101 - "Public Health" by

Indira Karibayeva

The topic: "Clinical and epidemiological aspects of the prevalence of symptoms of anxiety and depression in women diagnosed with breast cancer"

Relevance of the topic.

According to the World Health Organization (WHO), 60% of all deaths in the world are associated with chronic non-communicable diseases, such as pathology of the cardiovascular and respiratory systems, oncology and diabetes. It is expected that the number of patients with various chronic diseases will increase, and by 2020 about 75% of all deaths will be associated with chronic conditions, and the frequency of chronic diseases among all diseases will increase from 46% in 2001 to 56% in 2020. In the Republic of Kazakhstan (RK), this statistic is confirmed by the results of a study on the incidence of chronic non-communicable diseases of the population for 2000-2014. According to the results of this study, the leading cause of death in the Republic of Kazakhstan, namely 26% of total mortality, is diseases of the circulatory system.

The incidence of malignant neoplasms in the Republic of Kazakhstan is another urgent problem, and in 2018 the "rough" incidence rate was 175.2 per 100,000 population, and in 2017 this indicator was 178.1 per 100,000 population. Among all oncopathology, breast cancer (BC) is the most common type of cancer. In 2018, 12.3% of all diagnosed cancers worldwide were attributed to breast cancer. In 2018, in the Republic of Kazakhstan, the incidence of breast cancer was 25.3 per 100,000 population, and in the structure of the incidence of malignant neoplasms, 14.4% of all diagnosed cases are for breast cancer.

According to a meta-analysis of the overall survival of women with breast cancer, the 5-year overall survival of these patients is 73% (95% CI [71-75]), and the 10-year overall survival is 61% (95% CI [54-67]). A large role in improving the survival of patients with breast cancer is given to the global implementation of screening programs, which has led to early detection of breast cancer in high-risk patient groups. For example, 62% of patients in the United States are diagnosed in the early stages of the disease, without spread beyond the breast, with an expected 5-year overall survival of 99%. In the Republic of Kazakhstan, there is a similar trend in the structure of breast cancer incidence, where in 2018 the proportion of patients with stages I-II was 87.6%. According to GLOBOCAN 2018, the incidence of breast cancer is expected to increase from two million patients in 2018 to over three million in 2046, showing an increase of 46%.

According to Colleoni et al., 10.4% of patients with local and regional breast cancer are at risk of recurrence after initial treatment during the first five years without disease. According to several prospective studies, the recurrence rate can reach up to 40% in the patient population, and it can take up to 15 years for the development of relapse. Breast cancer recurrence can be local, regional or distant

(metastatic). Patients with cancer recurrence, especially those with metastatic recurrence, experience physical and psychological impairment in many indicators of quality of life.

The presence of a progressive disease that can significantly limit life expectancy imposes a large psychological burden on patients. Anxiety and depression in breast cancer patients, especially in patients with metastatic and recurrent breast cancer, are serious comorbidities that can not only affect patients' quality of life, but, most importantly, reduce their overall survival.

About 8,000 studies have been devoted to the issue of the development of depression against the background of chronic diseases. In one study, it was found that in cancer patients with metastatic disease, diagnosed depression was more common in women, risk ratio (RR) = 1.44 (95% CI 1.25-1.66), and in patients with multiple diseases, RR = 1.11 (95% CI 1.07-1.15).

In 2007, in the regional oncological dispensary of Semey, a study was conducted of personality reactions in breast cancer patients who underwent radical mastectomy, in 44% of patients moderately expressed, severe and severe depression was determined, and in 28% of patients a subdepressive state was determined. In these patients, depression was diagnosed using the BDI questionnaire.

According to the data of an epidemiological study, the incidence of breast cancer in Almaty for 2009-2018 was 68.2 ± 3.2 (95% CI=61.9-74.6). According to WHO data for 2019, among the general population, the prevalence of depression in Kazakhstan was 4.4%, and the prevalence of anxiety was 3.3%. According to WHO data for 2022, the global prevalence of anxiety and depression has increased by 25%. To improve the quality of life of these patients and develop the necessary measures, it is first necessary to understand how many patients need social and psychological support. As a result of the above, there is a place to study the prevalence of symptoms of anxiety and depression in cancer patients with breast cancer in Almaty. It is necessary to study: What is the clinical and epidemiological feature of the prevalence of symptoms of anxiety and depression in patients with newly diagnosed breast cancer in Almaty.

Purpose of the study. Based on the study of clinical and epidemiological features of the prevalence of symptoms of anxiety and depression in breast cancer, develop recommendations for the diagnosis and management of these patients.

Research objectives.

1. To analyze international and domestic experience in studying clinical and epidemiological features of the prevalence of anxiety and depression in patients with breast cancer
2. Conduct a systematic review and meta-analysis of the prevalence of symptoms of anxiety and depression among patients with breast cancer
3. To study in dynamics the clinical and epidemiological features of the prevalence of symptoms of anxiety and depression among patients with breast cancer in Almaty
4. To study modern approaches to the organization of psychological care for patients with breast cancer

5. Develop recommendations for the diagnosis and management of patients with symptoms of anxiety and depression in breast cancer

Scientific novelty of the research.

1. As a result of the cohort study, it was found that the level of anxiety and depression in women diagnosed with breast cancer in the first 6 months after the diagnosis is higher compared to the next 6 months with timely and correct management of the patient with this diagnosis.

2. For the first time, the results of a systematic review and meta-analysis were obtained showing that the prevalence of anxiety and depression in patients with advanced BC (metastatic and recurrent) is higher compared to the general group of patients diagnosed with BC.

3. For the first time, a threshold value was established for the Beck Depression Inventory in the state language version, which differs from the standard threshold value.

4. The results obtained made it possible to develop scientific and practical recommendations for improving the management of patients with breast cancer in the presence of symptoms of anxiety and depression.

Practical significance.

1. Implementation of the method of targeted detection of symptoms of anxiety and depression, using internationally validated tools (BAI and BDI), in patients with breast cancer, at different stages of treatment, allows diagnosing anxiety and depression in the early stages, as well as determining the severity of their psychological state

2. Providing psychotherapeutic assistance to patients with symptoms of anxiety and depression in breast cancer, improves their psycho-emotional state.

3. It is necessary to educate doctors about mental alertness, the benefits of early detection of psychoemotional disorders, providing psychological support to patients in the form of mandatory referral of patients with breast cancer to a psychologist for examination and determining the level of anxiety and depression.

Provisions for defense.

1. Patients with breast cancer are diagnosed with high rates of symptoms of anxiety and depression in the early period after diagnosis.

2. Timely and permanent psychological support can improve the psycho-emotional state of patients, and reduce anxiety and depression.

3. The healthcare system in terms of providing psychological support should be transformed with the inclusion of a psychologist in the timely and long-term psychosocial support of patients at all stages of treatment.

Implementation of research results. The main provisions of the work were reported and discussed at:

1. International scientific-practical conference of students and young scientists "Apsatar readings: New vectors in science of the 21st century: questions, hypotheses, answers", May 15, 2020. JSC "Kazakh Medical University of Continuing Education", Almaty, Kazakhstan.

2. 12th European Breast Cancer Conference (EBCC-12) 2–3 October 2020. Madrid, Spain & Online

3. International scientific and practical conference "Science and Youth: New Challenges and Solutions", April 22, 2022, Almaty, Kazakhstan

4. VIII International annual scientific and practical conference "Actual problems of communicative skills, psychology and social work in medicine: from theory to practice", May 05-06, 2022, Almaty, Kazakhstan.

Awards.

At the international scientific-practical conference of students and young scientists "Apsatar readings: "New vectors in science of the 21st century: questions, hypotheses, answers", May 15, 2020, she was awarded a 1st degree Diploma for the best work among young scientists.

Published works on the topic of dissertation work.

1 article in a publication recommended by the Committee for Quality Assurance in Science and Higher Education of the Ministry of Science and Higher Education.

3 articles in publications indexed in the Scopus information system, of which 2 articles in the Scopus CiteScore 3.1 publication, 57% percentile in Public Health, Environmental and Occupational Health (2021); 1 article in Scopus CiteScore 0.8, 33% percentile in General Medicine (2021).

2 abstracts in collections of foreign international conferences

2 theses in the collections of international conferences in the Republic of Kazakhstan.

Based on the results of the dissertation work, the following were developed:

Certificate of entering information into the state register of rights to objects protected by copyright No. 28096 dated July 29, 2022. Object Name: Motivational Interview Method to Increase Physical Activity in Breast Cancer Patients.

The act of implementing the Guidelines for the use of motivational interviews to increase the physical activity of patients with breast cancer at the Kazakh Scientific Research Institute of Oncology and Radiology No. 20-2022

The volume and structure of the dissertation.

The dissertation work is done in accordance with the established rules, and consists of an introduction, a review of the literature, research materials and methods, the results of own research, a conclusion, a list of references from 155 sources. The dissertation is presented on 120 pages of computer text, designed in compliance with the required standards, contains 19 tables and 18 images. The work was carried out from 2020 to 2022 on the basis of the Kazakh Scientific Research Institute of Oncology and Radiology, the Almaty Cancer Center, and the Institute of Psychological and Social Support.

АННОТАЦИЯ

Диссертационной работы на соискание степени доктора философии (PhD) по образовательной программе 8D10101 – «Общественное здравоохранение»

Карибаевой Индиры Абильбаевны

на тему: «Клинико-эпидемиологические аспекты распространенности симптомов тревожности и депрессии у женщин с диагностированным раком молочной железы»

Актуальность темы. По данным Всемирной Организации Здравоохранения (ВОЗ), 60% всех случаев смерти в мире связаны с хроническими не инфекционными заболеваниями, такими как патология сердечно-сосудистой и дыхательной систем, онкология и диабет. Предполагается, что количество пациентов с различными хроническими заболеваниями будет расти, и к 2020 году около 75% всех смертей будут связаны с хроническими состояниями, и частота хронических заболеваний среди всех заболеваний возрастет с 46% в 2001 году до 56% в 2020 году. В Республике Казахстан (РК) данная статистика подтверждается результатами исследования по изучению заболеваемости хроническими неинфекционными заболеваниями населения за 2000-2014 г.г.. Согласно результатам данного исследования, ведущая причина смертности в РК, а именно 26% от общей смертности – это болезни системы кровообращения.

Заболеваемость злокачественными новообразованиями в РК является еще одной актуальной проблемой, и в 2018 году «грубый» показатель заболеваемости составил 175.2 на 100 000 населения, а в 2017 году данный показатель составлял 178.1 на 100 000 населения. Среди всей онкопатологии, рак молочной железы (РМЖ) является наиболее распространенным видом рака. В 2018 году, 12.3% всех диагностированных случаев рака в мире были отнесены к раку молочной железы. В 2018 году в РК, заболеваемость РМЖ составила 25.3 на 100 000 населения, и в структуре заболеваемости злокачественными новообразованиями 14.4% всех диагностированных случаев приходится на РМЖ.

Согласно мета-анализу общей выживаемости женщин, с РМЖ, 5-летняя общая выживаемость данных пациентов составляет 73% (95% ДИ [71-75]), а 10-летняя общая выживаемость составляет 61% (95% ДИ [54-67]). Большая роль в улучшении выживаемости пациентов с РМЖ отводится глобальной реализации программ скрининга, что привело к раннему выявлению РМЖ в группах пациентов высокого риска. Например, 62% пациентов в Соединенных Штатах диагностируются на ранних стадиях заболевания, без распространения процесса за пределы груди, с ожидаемой 5-летней общей выживаемостью в 99%. В РК отмечается схожий тренд в структуре заболеваемости РМЖ, где в 2018 году удельный вес пациентов с I-II стадиями составил 87,6%. По данным GLOBOCAN 2018, предполагается что

заболеваемость РМЖ увеличится с двух миллионов пациентов в 2018 году до более трех миллионов в 2046 году, показывая увеличение на 46%.

Согласно данным Colleoni и соавторов, 10.4% пациентов с местным и региональным раком молочной железы подвергаются риску рецидива после первоначального лечения в течение первых пяти лет отсутствия заболевания. По данным нескольких проспективных исследований, частота рецидивов может достигать до 40% в популяции пациентов, и для развития рецидива может потребоваться до 15 лет. Рецидив РМЖ может быть местным, региональным либо отдаленным (метастатическим). Пациенты с рецидивом рака, особенно с метастатическим рецидивом, испытывают физические и психологические нарушения со стороны многих индикаторов качества жизни.

Наличие прогрессирующего заболевания, которое может значительно ограничить продолжительность жизни, накладывает большое психологическое бремя на пациентов. Тревожность и депрессия у пациентов с раком молочной железы, особенно у пациентов с метастатическим и рецидивирующим раком молочной железы, являются серьезными сопутствующими патологиями, которые могут не только повлиять на качество жизни пациентов, но, что наиболее важно, снизить их общую выживаемость.

Вопросу развития депрессии на фоне хронических заболеваний посвящено около 8000 исследований. В одном из исследований, было доказано что у онкологических пациентов с метастатическим процессом диагностированная депрессия определялась чаще у женщин, соотношение риска (СР) = 1.44 (95% доверительный интервал ДИ 1.25-1.66), и у пациентов с несколькими заболеваниями, СР = 1.11 (95% ДИ 1.07-1.15).

В 2007 году в областном онкологическом диспансере г. Семей, было проведено исследование личностных реакции у больных раком молочной железы, подвергшихся радикальной мастэктомии, у 44% пациентов определялась умеренно выраженная, выраженная и тяжелая депрессия, и у 28% пациентов определялось субдепрессивное состояние. У данных пациентов депрессия диагностировалась с применением опросника ВДИ.

Согласно данным эпидемиологического исследования уровень заболеваемости РМЖ в г. Алматы на 2009-2018 г.г. составил 68.2 ± 3.2 (95% CI=61.9-74.6). По данным ВОЗ на 2019 год, среди общей популяции распространенность депрессии в Казахстане составляла 4.4%, а распространённость тревожности – 3.3% [34]. По данным ВОЗ на 2022 год, глобальная распространенность тревожности и депрессии возросла на 25%. Для улучшения качества жизни данных пациентов и разработки необходимых мер, в первую очередь необходимо понимать какое количество пациентов нуждается в социальной и психологической поддержке. Вследствие вышеизложенного, есть место изучению распространенности симптомов тревожности и депрессии у онкологических пациентов с РМЖ в г. Алматы. Необходимо изучить: Какова клиничко-эпидемиологическая особенность распространенности симптомов тревожности и депрессии у пациентов, с вновь диагностированным РМЖ в г. Алматы.

Цель исследования. На основании изучения клинико-эпидемиологических особенностей распространенности симптомов тревожности и депрессии при раке молочной железы разработать рекомендации по диагностике и ведению данных пациентов.

Задачи исследования.

1. Проанализировать международный и отечественный опыт изучения клинико-эпидемиологических особенностей распространенности тревожности и депрессии у пациентов с РМЖ
2. Провести систематический обзор и мета-анализ распространенности симптомов тревожности и депрессии среди пациентов с РМЖ
3. Изучить в динамике клинико-эпидемиологические особенности распространенности симптомов тревожности и депрессии среди пациентов, с РМЖ в г. Алматы
4. Изучить современные подходы к организации психологической помощи пациентам с РМЖ
5. Разработать рекомендации по диагностике и ведению пациентов с симптомами тревожности и депрессии при РМЖ

Научная новизна исследования.

1. В результате проведенного когортного исследования установлено, что уровень тревожности и депрессии у женщин с диагностированным РМЖ в первые 6 месяцев после постановки диагноза выше по сравнению с последующими 6 месяцами при своевременном и правильном ведении пациента с данным диагнозом.
2. Впервые были получены результаты систематического обзора и мета-анализа показывающие, что распространенность тревожности и депрессии у пациентов с распространенной формой РМЖ (метастатической и рецидивирующей) выше в сравнении с общей группой пациентов с диагностированным РМЖ.
3. Впервые установлено пороговое значение для Шкалы Депрессии Бека (Beck Depression Inventory) в версии на государственном языке, которое отличается от стандартного порогового значения.
4. Полученные результаты позволили разработать научно-практические рекомендации по усовершенствованию ведения пациентов с РМЖ при наличии симптомов тревожности и депрессии.

Практическая значимость.

1. Внедрение метода таргетированного выявления симптомов тревожности и депрессии, с применением международных валидизированных инструментов (BAI и BDI), у пациентов с РМЖ, на разных этапах лечения, позволяет диагностировать тревожность и депрессию на ранних стадиях, а также определять тяжесть их психологического состояния
2. Проведение психотерапевтической помощи пациентам с симптомами тревожности и депрессии при РМЖ, способствует улучшению их психоэмоционального состояния.
3. Необходимо обучать врачей ментальной настороженности, преимуществам раннего выявления психоэмоциональных расстройств,

оказания психологической поддержки пациентам в виде обязательного направления пациентов с РМЖ к психологу для обследования и определения уровня тревожности и депрессии.

Положения выносимые на защиту

1. У пациентов с РМЖ диагностируются высокие показатели распространенности симптомов тревожности и депрессии в ранний период после постановки диагноза.

2. Своевременная и перманентная психологическая поддержка позволяет улучшить психоэмоциональное состояние пациентов, и снизить показатели тревожности и депрессии.

3. Система здравоохранения в части оказания психологической поддержки должна трансформироваться с включением психолога в своевременную и долговременную психосоциальную поддержку пациентов на всех этапах лечения.

Апробация и внедрение результатов исследования. Основные положения работы доложены и обсуждены на:

1. Международной научно-практической конференции студентов и молодых ученых «Апсаровские чтения: «Новые векторы в науке 21 века: вопросы, гипотезы, ответы», 15 мая 2020г. АО «Казахский медицинский университет непрерывного образования», Алматы, Казахстан.

2. 12th European Breast Cancer Conference (EBCC-12) 2–3 October 2020. Madrid, Spain & Online

3. Международной научно-практической конференции «Наука и Молодежь: Новые Вызовы и Пути Решения», 22 апреля 2022, Алматы, Казахстан

4. VIII Международной ежегодной научно-практической конференции «Актуальные проблемы коммуникативных навыков, психологии и социальной работы в медицине: от теории к практике», 05-06 мая 2022 год, Алматы, Казахстан.

Награждена:

На международной научно-практической конференции студентов и молодых ученых «Апсаровские чтения: «Новые векторы в науке 21 века: вопросы, гипотезы, ответы», 15 мая 2020г., была награждена Дипломом I степени за лучшую работу среди молодых ученых.

Опубликованные работы по теме диссертационной работы.

1 статья в издании, рекомендованном Комитетом по обеспечению качества в сфере образования и науки МОН РК (КОКСОН МОН РК).

3 статьи в изданиях, индексируемых в информационной системе Scopus, из них 2 статьи в издании Scopus CiteScore 3.1, перцентиль 57% в Public Health, Environmental and Occupational Health (2021 г.); 1 статья в издании Scopus CiteScore 0.8, перцентиль 33% в General Medicine (2021 г.).

2 тезиса в сборниках зарубежных международных конференций

2 тезиса в сборниках международных конференций в Республике Казахстан.

По результатам диссертационной работы разработаны:

Свидетельство о внесении сведений в государственный реестр прав на объекты, охраняемые авторским правом № 28096 от 29 июля 2022 года. Название объекта: Метод применения мотивационного интервью для увеличения физической активности пациентов с раком молочной железы.

Акт внедрения Методических рекомендаций по применению мотивационного интервью для увеличения физической активности пациентов с раком молочной железы в Казахском Научно-Исследовательском Институте Онкологии и Радиологии №20-2022.

Объем и структура диссертации. Диссертационная работа выполнена согласно установленным правилам, и состоит из введения, обзора литературы, материалов и методов исследования, результатов собственных исследований, заключения, списка литературы из 155 источников. Диссертация изложена на 120 страницах компьютерного текста, оформленного с соблюдением необходимых стандартов, содержит 19 таблиц и 18 изображений. Работа выполнялась с 2020 года по 2022 год на базе Казахского Научно-Исследовательского Института Онкологии и Радиологии, Алматинского Онкологического Центра, и Института Психологической и Социальной Поддержки.